

Kulturanalysens ställning och förnyelse

Författarna presenteras närmare
vid sina respektive artiklar.

hur står det till med kulturbegreppet inom dagens etnologi? Hur används termen "kultur"? Med vilka teoretiska och metodologiska redskap kan kulturanalysen utvecklas och förbättras? Dessa frågor utgjorde startpunkten för en workshop vid den 31:a Nordiska etnolog- och folkloristkongressen, 18–22 augusti 2009, Institutionen för kulturforskning, Helsingfors universitet. I detta temanummer återfinns några av workshopbidragen i lätt omarbetad version. Tyvärr kunde inte samtliga workshopdeltagare medverka med sina texter. Därtill har en text som inte var med i workshopen tillkommit i efterhand, nämligen Rebecka Lennartssons bidrag om det historiska perspektivet inom etnologisk kulturanalys.

Workshopen handlade om kulturanalys i en vid bemärkelse. Själva termen "kulturanalys" kan förstås på minst tre olika sätt. I den först varianten betecknar ordet det teoretiskt eklektiska perspektiv som inom primärt svensk etnologi etablerades vid 1970-talets senare del och vann popularitet under 1980- och 1990-talen. Den i Sverige mest kända presentationen av detta perspektiv är Billy Ehns och Orvar Löfgrens bok *Kulturanalys* från 1982. Boken kom i en delvis omskriven nyutgåva 2001, då med titeln *Kulturanalyser*. Inom etnologin kan kulturanalys i denna mer snäva mening sägas vara en variant av flera möjliga analytiska metoder och perspektiv (se också t.ex. Hallberg 2001).

Det andra sättet att förstå termen kulturanalys är att den betecknar den forskning som bedrivs inom kulturvvetenskaper, t.ex. etnologi. Kulturvvetenskapens företrädare beskriver och analyserar kultur. En tredje användning är den variant där ordet kulturanalys får täcka in specialiseringar inom discipliner som också ägnar sig åt en hel del annat. I detta sammanhang blir själva termen mer en etikett på ett mångvetenskapligt forskningsfält.

Numera ser man allt oftare att engelskans *Cultural studies* översätts med ordet kulturanalys, som en inringning av flerdisciplinär forskning som gått från fokus på populärkultur till att handla om kultur i stort.

I detta temanummer av *Kulturella Perspektiv* används termen "kulturanalys" i den andra och i viss mån även tredje betydelsen. Kulturanalys utgör ett samlingsnamn på olikartade analyser av kulturella sammanhang och kulturella företeelser. Teoretiskt och metodologiskt kan ansatserna variera. Kulturanalys ser vi alltså inte som en enda form av analys. Det handlar istället om att ha forskningsmässigt och analytiskt fokus på kultur.

Att ha analytiskt fokus på kultur kan dock innebära en balansakt av stora mått. Kulturbegreppets politisering står i centrum för Simon Ekströms artikel. Han framhåller att det idag pågår en kamp om tolkningsföreträde, om vem som får avgöra vilken förståelse av kulturbegreppet som är korrekt och på vilka grupper termen får tillämpas. Denna kamp återfinns såväl inom akademien som i massmediedebatten.

Barbro Blehr utgår i sitt bidrag från den inomvetenskapliga debatt som försvårat användningen av kultur förstått som ordning. Som en förnyelse av kulturanalysen föreslår hon en bredare kulturdefinition där termen "kultur" i singularis utgör en första inringning av studiefältet. Med detta kulturbegrepp blir kulturanalytikerns uppgift att studera processer där kulturella element används och förändras. Artikeln pekar vidare på behovet av specificeringar av etnologins empiriska intresseområden och fokuseringar, i ljuset av frågor både om ämnets självförståelse och om dess självpresentation utåt. Mats Lindqvists analys av debatten om kultur

som ordning visar hur begreppet omdefinieras från att vara en vetenskaplig tillgång till att bli en belastning, vilket sätts i samband med post-ismerna samt politisk och ekonomiska förändringar i form av nyliberalism. Han argumenterar för behovet av att återknyta till en reviderad form av kultur som ordning. En möjlig väg att gå är att identifiera ett diskursanalytiskt kulturbegrepp. Lindqvist visar på hur detta är teoretiskt möjligt och diskuterar eventuella kritiska invändningar.

Ebrima Kamara och Oscar Pripp diskuterar hur metoden "att följa objektet" kan vara en hjälp att möta några av de utmaningar som kulturanalysen står inför. Fältet afrikanska trummor och dans är vittförgrenat, präglas av rörlighet och pågår på många platser i olika former. Fältet är även tyngt av föreställningar som tenderar att skymma den (kultur)analytiska sikten för forskarna. Fokuseringen på objektets "cultural routes" ger bäring för fältarbete i ett svåravgränsbart fält och medför en mer förutsättningslös analys av kultur som process samt av trummornas och dansens aktuella kulturella bruksvärden. Kulturanalys, ett historiskt perspektiv och analysmetoder tas upp i Rebecka Lennartssons bidrag. Hon argumenterar för vikten av ett längre historiskt perspektiv och visar på användbara analysredskap som möjliggör historiskt inriktad kulturanalys. Dessa analysredskap vore även möjliga att tillämpa inom en mer samtidsinriktad kulturanalys. Analysmetoder återkommer som huvudtema Magnus Öhlanders text. Han diskuterar hur man kan förstå analys inom kulturvetenskapen. Vidare föreslår han en möjlig terminologi för att ringa in kulturforskarens arbete med insamlad empiri och konkreta analysarbete.

Det är förstås förmätet att tro det, men

om artiklarna i detta nummer av *Kulturella Perspektiv* säger något om vart den svenska etnologins kulturanalys är på väg kan man sluta sig till följande. Kulturbegreppet har potential att genomgå en revitaliserande metamorfos, det djupa historiska perspektivet är i färd med att återta en position i ämnets mittfåra och det analytiska hantverket framstår som en central komponent i den artikulerade ämneskompetensen

REFERENSER

Ehn, Billy & Orvar Löfgren, 1982. *Kulturanalys: Ett etnologiskt perspektiv*. Stockholm: Liber.

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar, 2001. *Kulturanalys*. Malmö: Gleerups.

Hallberg, Margareta, 2001. *Etnologisk koreografi: Att följa ett ämne i rörelse*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.

SUMMARY

This issue of *Kulturella Perspektiv* is the result of a workshop at The 31st Nordic Ethnology and Folklore conference, Helsinki. What is the status and usability of the concept of culture in European ethnology? With what theoretical ideas and methodological techniques would it be possible to take cultural analysis one step further? These questions are discussed and elaborated in the six articles of this issue.